

and József Budenz. Although the collected material was not published, the expedition attracted new subscribers and contributors to the journal. Its uniqueness lies in Árpád Berczik's contemporaneous newspaper reports, which document both local informants' and academic perspectives.

Keywords: József Budenz, Magyar Nyelvőr (Hungarian linguistics journal), the history of dialect research in Hungary, Áron Szilády, Hungarian Academy of Sciences.

SZEVERÉNYI SÁNDOR
Szegedi Tudományegyetem

SZEMLE

Bauko János, Kétnyelvűség és keresztnévhasználat

Magyar–szlovák keresztnévkönyv

Magyar Tudományos Akadémia – Szlovákiai Magyar Akadémiai Tanács, Budapest, 2024. 326 lap

Előttem egy kötet – szerzője a szlovákiai magyar névtan ismert képviselője –, amely átfogó módon a (szlovákiai) magyar keresztnévadás kérdéseivel (a bevezető fejezet keretében), illetve gyakorlatával (keresztnévszótár formájában) foglalkozik. Egy kötet, amely a felsőoktatásban és nyelvi problémák megoldása esetén is használható. Ilyen nyelvi probléma lehet akár a születendő (vagy már megszületett) gyermek keresztnévének kiválasztása, de akár a személynév más elemeinek megadása vagy akár az azokat érintő sorrend, esetleg egy nevet kiegészítő elem(ek) feltüntetése. A határon túli magyarság ilyen döntések meghozatalakor a magyarországi vagy az államnyelvi kézikönyvekre támaszkodik (most nem sorolva ide a laikusok által írt, szerkesztett kézikönyveket, listákat), amelyek nem biztos, hogy teljesen megfelelnek a kétnyelvű nyelvhasználó esetlegesen sajátos igényeinek.

Ebben a dilemmában próbál segítségül szolgálni BAUKO JÁNOS könyve, amely egyszerre jelent tudományos segítséget (részletes, elemző tanulmány: Kétnyelvűség és keresztnévhasználat), névválasztási segítséget (névkönyv, névjegyzék: Magyar–szlovák keresztnévszótár) és jogi segítséget (szlovákiai jogszabályok magyar fordításának közlése: A személynévadás és -viselést szabályozó szlovákiai törvények). E kézikönyv jó példája a nyelvtudomány alkalmazott jellegének: olyan produktum, amely a kutató nyelvész és a laikus nyelvhasználó számára is képes kérdéseket megfogalmazni és azokra válaszokat adni. Mindezt a kötet mindhárom tematikus fejezetében. A szerző e könyvvel olyan igényes névszótárat jelentetett meg, amely egy nyelvi hiányt pótol, illetve amely a laikus nyelvhasználó számára is megbízható használati értékkel bír (ez utóbbi nem mondható el minden szótárról, sőt névtárról vagy névjegyzékről). Ahogy a szerző fogalmaz, „»útmutatóként« szolgál a keresztnévek anyanyelven történő anyakönyvezését illetően” (7).

Az első fejezet (Kétnyelvűség és keresztnévhasználat, 9–42) részletes áttekintést ad a kétnyelvű környezetben meglévő keresztnévhasználatról, különösképpen (és természetesen) a szlovákiai és szlovákiai magyar helyzetről. Olvashatunk a keresztnéveknek

a személynevek rendszerében elfoglalt helyéről, azok kialakulásának történeti, diakrón sajátosságairól, s mindezt nemcsak a magyar, hanem a szlovák névtan szemszögéből is. (Számomra a felhasznált szakirodalom nyelvi és tematikai széleskörűsége mindig előnyt jelent egy tudományos mű olvasásakor – egy magyar nyelvet érintő kötet esetében kifejezetten hasznos a szlovák oldal eredményeiről is tájékozódni, akár szakirodalmi tételek formájában is.) A nyelvészeti háttér mellett kitér a névhasználat jogi szabályozásának diakrón és szinkrón bemutatására, a hatályos szlovákiai törvények tömör, tájékoztató jellegű és – legfőképpen – érthető elemzésére is.

A névhasználat nemcsak nyelvi, hanem társadalmi kötöttségekre is rámutat. Így van ez a nyelvi divattal, ez esetben a keresztnévdivattal is, amely elemzésének a szerző szintén teret ad. Így a magyarországi és a szlovákiai mainstream névadás mellett képet kaphatunk az utóbbi évek névdivatjairól, névadási szokásainak változásairól is, valamint arról, milyen társadalmi folyamatok (például tévésorozatok) befolyásolják azt. A fejezet témái közül külön kiemelném a szlovákiai magyarság névadási szokásainak leírását, például a politikai indíttatású változásokat, valamint a temetkezési szokások névhagyományait, -szokásait. A fejezet utolsó része a nyelvmenedzselésként ismert szakterület személynév-menedzseléssel foglalkozó alapismereteit közli. Bemutatja a szlovákiai magyarok keresztnév-választása, -használata során létrejövő különféle gyakorlati problémákat, miközben rámutat a névhasználat külső és belső tereimainak különbségeire és a névhasználat érzelmi vetületeire.

A kötet második nagy fejezete (Magyar–szlovák keresztnévszótár, 43–290) a tulajdonképpeni fő rész: az, amiért a szélesebb szlovákiai magyar névhasználati közösség a kötetet kézbe veszi. A szótár ugyanis 3673 (1580 férfi- és 2093 női névhez) kapcsolódó névcikket (a szócikk névtári megfelelője) tartalmaz. A tágabb szakirodalom aprólékos és szakértő feldolgozása eredményeként létrejött névtár a szerző saját kutatásaira, valamint már megjelent alapvető fontosságú magyar, szlovák és cseh névkönyvek anyagára épít. Ennek megfelelően egy névcikk mikrostruktúrája többféle adatot is tartalmaz. Így az olvasó a név írott alakján kívül megismerkedhet annak hivatalos, anyakönyvezhető magyar és szlovák megfelelőjével (és rájön, hogy a *Teo* még mindig csak szlovák megfelelő, nem magyarországi); a névetimológiával és -jelentéssel; a becenévalakkal (azonban fontos, hogy a névtárban a keresztnévként anyakönyvezhető becézett névalakok címszóként szerepelnek); a névnapok időpontjával, valamint a keresztnévek azon rokon neveivel, amelyek megtalálhatók a magyar névkészletben (és így jelen névtárban is). A névtár fontos rendezési elve, hogy a férfi és női keresztnévek külön szedve találhatók (azaz kétféle névtár is olvasható: férfi és női) – ami jó, de jobb és kezeesebb lett volna az indexen vagy az oldalszámon jelölni, meddig tart a férfi és meddig a női rész. De ez nem a szerző, hanem inkább a kiadó feladata, sőt érdeme lett volna. A névtár olvasását elősegítendő a szerző a 6. lábjegyzetben összehasonlítja a magyar és a szlovák ábécé betűkészletét, kitérve a két nyelv eltérő hang- és betűállományára – segítve a szótárban történő eligazodást, valamint fogalmi képet nyújtva a két nyelv fonémaállományának különbségéről (43).

A kötet harmadik, egyben befejező része (A személynévadási és -viselési szabályozó szlovákiai törvények, 291–313) a szlovákiai névadási és névviselési szabályozó hatályos törvények magyar fordítását tartalmazza. Ezek az utó- és családnévről szóló 1993. évi 300. számú és az anyakönyvekről szóló 1994. évi 154. számú törvények, amelyekből

a laikus névhasználó – most már – magyar nyelven is tájékozódhat a keresztnévadás szlovákiai lehetőségeiről és a névadó jogairól.

Összességében BAUKO JÁNOS kötete egyszerre tudományos igényű munka és gyakorlati kézikönyv, amely hidat képez a kutató nyelvészek és a laikus nyelvhasználók között. A kétnyelvűség és a keresztnévhasználat kérdésköre nem csupán nyelvészeti vagy jogi probléma, hanem identitásbeli és közösségi ügy is, amely a szlovákiai magyar közösség mindennapjait közvetlenül érinti. A könyv értéke éppen abban rejlik, hogy egyszerre kínál elméleti támpontokat, gyakorlati eligazítást és közösségi kapaszkodót: hozzájárul ahhoz, hogy a kétnyelvű térben élő magyarok tudatosabban és önazonosabban formálják névhasználatukat. Így a kötet nem csupán egy hiánypótló szakmunka, hanem egyfajta kulturális és nyelvi önmegerősítés eszköze is.

M. PINTÉR TIBOR
Károli Gáspár Református Egyetem

TÁRSASÁGI ÜGYEK

Köszönet a 200 éves Akadémiának

A Magyar Tudományos Akadémia 2025–26-ban ünnepli alapításának 200 éves évfordulóját. A jubileumot számos rendezvény, megemlékezés, kiadvány tematizálja. A Magyar Nyelvtudományi Társaság és folyóirata, a Magyar Nyelv is szeretné megragadni az alkalmat, hogy köszönetét nyilvánítsa a kezdetektől fennálló szellemi és anyagi támogatásért, amelyet napjainkban is élvez. Az Akadémia számos alkalommal kifejezésre juttatta, hogy a tudományos társaságok és szervezetei, rendezvényei, folyóiratai, szervesen kapcsolódnak azokhoz a társadalmi célokhoz, amelyek a saját alapidokumentumaiban is kifejezésre jutnak.

Társaságunk – törvényi kötelezettségeinek is eleget téve – éves közgyűlés keretében számol be a szakmai és társadalmi tevékenységről, gazdálkodásáról. Ezt a beszámolót saját honlapján, valamint folyóiratának, a Magyar Nyelvnek a hasábjain közzé is teszi. A 2025. évről szólót – benne az akadémiai támogatásokkal – a Társaság vezetősége a 2026. március 3-i közgyűlésén ismertette, ez a Magyar Nyelv 2026/2. számában lesz olvasható.

A Magyar Nyelv szakmai közleményein és szerzőin keresztül is folyamatos – közvetlen vagy közvetett – interakcióban van az Akadémiával. Szívesen számolunk be például nagyobb szabású, gyakran akadémiai háttérű és intézményközi keretben megvalósuló projektekről, többek közt egyes akadémiai kutatócsoportok, illetve az Akadémia nemzeti programjai közé tartozó Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program egyes projektjeiről. Így pl. HOFFMANN ISTVÁN, Magyar Nemzeti Helynévtár Program (2023: 471–478); PRÓSZÉKY GÁBOR – VÁRADI TAMÁS – HOLL ANDRÁS, A magyar nyelv digitális támogatása a magyar tudományosság szolgálatában (uo. 478–482); PRÓSZÉKY GÁBOR – VÁRADI TAMÁS, A magyar nyelv digitális fenntarthatóságának támogatása (uo. 482–489); NÉMETH T. ENIKŐ, Álhírek, áltudományos nézetek nyelvészeti azonosítása (uo. 490–496); KISS